

(i) Printed Pages : 7 Roll No.

(ii) Questions : 9 Sub. Code :

2	8	9	7
---	---	---	---

 Exam. Code :

0	3	3	4
---	---	---	---

Master of Arts (History) 4th Semester
(2040)

PANJAB IN THE TWENTIETH CENTURY (Compulsory)
(HIS-126)

Paper—I (In all Mediums)

~~Time Allowed : Three Hours]~~

[Maximum Marks : 80

Note: Attempt 50% of Total Questions of Question Paper. Time: 2 Hours
All will carry equal marks. Fraction will be lower digit.

~~(iii) For the remaining four questions, select one question from each Unit. Each essay type question carries 15 marks.~~

- I. Attempt any ten questions from the following in about 25–30 words each. Each question carries 2 marks :
- (1) Who was called 'Sher-i-Punjab' ? Write a brief note on his activities.
 - (2) Define the terms of Rowlatt Act.
 - (3) Discuss the provisions of the Land Alienation Act of 1901.
 - (4) Discuss the origin of the Unionist Party in Punjab.

- (5) Who were 'Mahants' ? Discuss their religious role.
- (6) Discuss 'Jaito Da Morcha'.
- (7) Why and when was the Shiromani Gurdwara Prabandak Committee formed ?
- (8) Who was Master Tara Singh ? Discuss briefly his role in the Nationalist Struggle.
- (9) Discuss the origin of the Akali Dal in Punjab.
- (10) Briefly discuss the demand of 'Khalistan'. When was this demand first raised ?
- (11) Discuss briefly the Elections of 1946 in Punjab.
- (12) Briefly discuss the relations of the Indian National Congress with the Arya Samaj in your period of study.
- (13) When and why was the Central Sikh League formed ?
- (14) Discuss the Reorganisation Act of 1966. What was its importance ?
- (15) Write a brief note on the 'Green Revolution' in Punjab.

UNIT—I

- II. Discuss critically the Agrarian Agitation of 1907.
- III. What were the causes and effects of Jallianwala Bagh massacre of 1919 on Punjab ?

UNIT—II

- IV. Examine critically the Gurdwara Reform Movement, with special reference to the Babber Akalis.

- V. Discuss the politics of the Kirti-Kisan Party and Naujawan Bharat Sabha in Punjab in 1920's.

UNIT—III

- VI. Discuss the working of the Unionist Party in Punjab under Provincial Autonomy.

- VII. Trace the growth of communal politics leading to Partition of Punjab in 1940's.

UNIT—IV

- VIII. Write a detailed note on Resettlement and Rehabilitation measures undertaken by the Government in Punjab after Partition of 1947.

- IX. Discuss the long term implications of reorganisation of Punjab in 1966.

(हिन्दी माध्यम)

नोट :— (i) सभी में से पाँच प्रश्नों का प्रयास करें।

(ii) प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य है और यह 20 अंक का है।

(iii) प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न का चयन करते हुए, बाकि के चार प्रश्न करें। प्रत्येक निबंध प्रकार के प्रश्नों के 15 अंक हैं।

- I. निम्नलिखित में से किन्हीं दस को **25-30** शब्दों में करें। प्रत्येक के 2 अंक हैं।

(1) 'शेर-ए-पंजाब' किसे कहा जाता था ? उनकी गतिविधियों पर एक संक्षिप्त नोट लिखें।

(2) रौलट एकट शब्द को परिभाषित करें।

- (3) 1901 के भूमि अलगाव अधिनियम के प्रावधानों की चर्चा करें।
- (4) पंजाब में संघवादी पार्टी की उत्पत्ति की चर्चा करें।
- (5) 'महंत' कौन थे ? उनकी धार्मिक भूमिका की चर्चा करें।
- (6) जैतो दा मोर्चे की चर्चा करें।
- (7) शिरोमणि गुरुद्वारा प्रबंधक कमेटी का गठन कब और क्यों किया गया था ?
- (8) मास्टर तारा सिंह कौन थे ? राष्ट्रवादी संघर्ष में उनकी भूमिका की संक्षिप्त चर्चा करें।
- (9) पंजाब में अकाली दल की उत्पत्ति के बारे में चर्चा करें।
- (10) 'खालिस्तान' की माँग की संक्षेप में चर्चा करें। इस माँग को पहली बार कब उठाया गया था ?
- (11) पंजाब में 1946 के चुनावों की संक्षिप्त चर्चा करें।
- (12) अपने अध्ययन काल में आर्य समाज के साथ भारतीय राष्ट्रीय कांग्रेस के संबंधों की संक्षिप्त में चर्चा करें।
- (13) सेंट्रल सिख लीग का गठन कब और क्यों किया गया था ?
- (14) 1966 के पुनर्गठन अधिनियम की चर्चा करें। इसका क्या महत्व था ?
- (15) पंजाब में हरित क्रांति पर एक संक्षिप्त नोट लिखिए।

यूनिट—I

- II. 1907 के कृषि आंदोलन की आलोचनात्मक रूप से चर्चा करें।
- III. पंजाब पर 1919 के जलियांवाला बाग हत्याकांड के कारण और प्रभाव क्या थे ?

यूनिट—II

- IV. बब्बर अकालियों के विशेष संदर्भ के साथ गुरुद्वारा सुधार आंदोलन का आलोचनात्मक रूप से परीक्षण करें।

V. 1920 के दशक में पंजाब में नौजवान भारत सभा और कीर्ति-किसान पार्टी राजनीति की चर्चा करें।

यूनिट—III

VI. प्रांतीय स्वायत्तता के तहत पंजाब में संघवादी पार्टी के कामकाज की चर्चा करें।

VII. 1940 के दशक में पंजाब के विभाजन के कारण सांप्रदायिक राजनीति के विकास का अनुसरण करें।

यूनिट—IV

VIII. 1947 के विभाजन के बाद पंजाब में सरकार द्वारा किए गए पुनर्वासन और पुनःस्थापन के उपायों पर एक विस्तृत नोट लिखें।

IX. 1966 में पंजाब के पुनर्गठन के दीर्घकालिक प्रभावों की चर्चा करें।

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- (i) ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

(ii) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ I ਲਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ 20 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੈ।

(iii) ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਬਾਕੀ ਦੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਨਿਬੰਧ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ 15 ਅੰਕ ਹਨ।

I. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ 25-30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ :

(1) 'ਸੋਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ' ਕਿਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ? ਉਸ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ 'ਤੇ ਇਕ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

(2) ਰੈਲਟ ਐਕਟ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ।

(3) 1901 ਦੇ ਭੂਮੀ ਅਲਗਾਵ ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਹਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

(4) ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੰਘਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

(5) 'ਮਹੰਤ' ਕੌਣ ਸਨ ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

- (6) 'ਜੈਤੇ ਦਾ ਮੋਰਚਾ' 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- (7) ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਕਿਉਂ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ?
- (8) ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕੌਣ ਸੀ ? ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- (9) ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- (10) 'ਖਾਲਿਸਤਾਨ' ਦੀ ਮੰਗ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਇਹ ਮੰਗ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਦੋਂ ਉਠਾਈ ਗਈ ਸੀ ?
- (11) ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ 1946 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- (12) ਆਪਣੇ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਅਰਸੇ ਵਿੱਚ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- (13) ਸੈਂਟਰਲ ਸਿੱਖ ਲੀਗ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ?
- (14) 1966 ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਅਧਿਨਿਯਮ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਇਸਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਕੀ ਸੀ ?
- (15) ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ 'ਹਰੀ ਕੌਂਝੀ' ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

ਯੂਨਿਟ-I

- II. 1907 ਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਤੌਰ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- III. ਪੰਜਾਬ ਤੇ 1919 ਦੇ ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੀ ਸਨ ?

ਯੂਨਿਟ-II

- IV. ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪਰੀਖਣ ਕਰੋ।
- V. 1920 ਦੇ ਦਸ਼ਕ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਨੌਜ਼ਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ ਅਤੇ ਕਿਰਤੀ-ਕਿਸਾਨ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-III

- VI. ਸੂਬਾਈ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸੰਘਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- VII. 1940 ਦੇ ਦਸ਼ਕ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਕਾਰਣ ਫਿਰਕੂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-IV

- VIII. 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁੜ ਵਸੇਬੇ ਅਤੇ ਮੁੜ ਸਥਾਪਨ ਦੇ ਉਪਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ੁਦਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
- IX. 1966 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਦੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

